

» için yaşar insan bence dedim, en nihayetinde ne dersiniz?

■ Çırpınışlar, dört ana bölümden oluşuyor. Kendi içindeki kısa bölümleri belirlenmiş bir düzenle bir araya getiren bu dört bölümün başlarında bir perde bulunmakta. Bu perdelerde yer alan söz, o büyük bölüm için bir açılış sözü oluyor. İlk perdedeki bu söz -bir kendi içine dönüş bile olsa- bitmek bilmeyecek çırpınışların habercisi. Yakınan değil, belirleyen bir tümce bu. Yabancılaşmanın vardığı, varacağı yer. Yaşam denilen gizemli güzelliğin erişilmezliği karşısında, aklı başındalık içinde duyulan bir kendinden geçmişlik.

■ Ama tabii, bir sayfa çevirince de o epigraftan anlıyorum ki bu öze dönüşün yitip gidenin ardından olduğunu görüyorum.

■ "Gemlik'e doğru denizi göreceksin sakın şaşırma!" İyi işte, şaşırıyorsun. Oysa izciler iz bırakmaz, diye bilinir. İnsan kendi içinde yol alırken de yorulursa buna hiç şaşırılmaz.

■ İnsan birini sevince her şeyi yapar. Her şey dedikse mantıklı olsun biraz. Yanlışım varsa, düzelt-me! diyor anlatıcı. O zaman sorayım: İnsan sevince mantık arar mı?

■ İnsan ne yaparsa yapsın, davranışı mantıklıdır ya da değildir. Şu artan kadın cinayetlerine bakalım: Seven kişi, ille de bir mantıksızlık yapacaksa kendisini öldürür. Karşısındakini değil! Karşısındakini öldürdükten sonra kendine de kıyma kurnazlığı, gerçekte, yaptığının sonuçlarından kurtulmak içindir ve kendini düşünen bir bencilliği gösterir. Romandaki o deyişte, "Yanlışım varsa düzelt!" demekten bir anda cayılıyor ve "düzelt-me" denilmiş oluyor. Demek ki "her" şey demekten de sakınmak gerekiyor.

■ Gene satır aralarında, Yalnızlığı damıtırsan özlem çıkar, deniyor. Tabii, bu da bir çırpınış aslında, öyle değil mi?

■ Biri yoksa yalnızlık yaşanılmaz! Ya da şöyle söyleyeyim: Biri'nin varlığıdır yalnızlığı yaşanılmaz kılan. Varken işte, o biri yoktur ve kıvranırsın yalnızlıktan. O yüzden yalnızlık damıtılınca -biri'ne- özlem çıkıyor ortaya. Evet, yalnızlığı damıtma çabaları çırpınışlara girer. Yalnızlığı seviyor olmak da kendine bir görünüştür. Yeter ki damıtmak gelmesin aklına...

■ Yalnızlıktan kaçış mı bu? Yoksa hayat galesinde çırpınmak mı unutmak için?

■ Değil. Bir deneme bu. Yalnızlıktan kaçış denemesi. Anlatarak: Kendini kovalatarak yalnızlığa, yalnızlıktan kaçma çırpınışları.

■ Roman boyunca hep bir umut söz konusu. Çırpınmak aslında, bir umudun simgesi, ne dersiniz?

■ Evet. "Yapacak bir şey yok"a bir karşı çıkış. Yitirilmiş olanlardan sonra, korka korka da olsa bir değişim umudunu yaratma başarısı: Yapacak bir şey olacaktır! Bu. ■

Çırpınışlar / Necati Tosuner / Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları / 127 s.

Çırpınışlar'a doğru

Tosuner'in öykülerini, romanlarını okurken hep yeniden yazmışımdır, çoğaltmışımdır, onun resimlerine yeni resimler, şiirlerine şiirler eklemişimdir elimden geldiğince. Tosuner, okurunu yeni açılımlara, yorumlara özgür bırakır.

HABİB BEKTAŞ

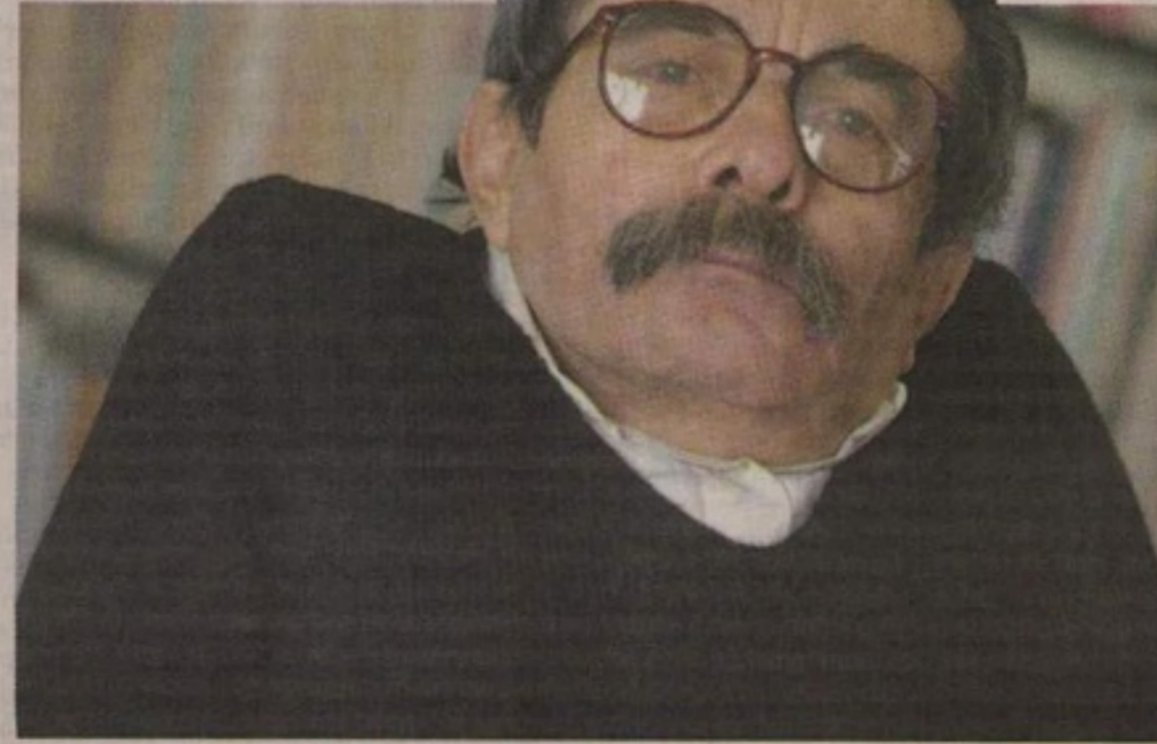
Nasıl anlatmalı? Bir orta Avrupa kentindeyiz. Güneşe, ışığa kesmiş bir haziran ikindisi... Müjgan, Leman, Necati ve ben. Bir yere oturacağız. Bir şeyler içeceğiz. Bakıyorum Necati yok. Yok olmuş. Nereye gitti kaşla göz arasında! Ötelerden bir adam geliyor, o Necati ama yüzü çiçeğe kesmiş, yüzünün olduğu yerde kıpkırmızı açelyalar... Avuclarında kocaman bir sakı... İşte, bize bir şirinlik, güzellik yapacak ya, sakıyı masaya koyarken, yüzü görününce şöyle bir gülecek ya, biraz bıçkın, çocuksu, çılgınsı...

Sonraki yıllarda ne zaman Necati'yi düşünsem, kitabını okusam, o resim gelecekti gözlerimin önüne; o, yüzü açelya çiçekleri... Dostluğumuzun miladı ne zamandı gibi bir soru sorsam, o günü düşünürüm. Belki daha önce tanıştık olsun, ben o resmi düşünürüm.

Sonra gelsin kitaplar: Özgürlük Masalı, Çıkmazda, Kambur, Sancılı Sancılı, Çılgınsı, Yakamoz Avına Çıkmak, Kasırganın Gözü, Susmak Nasıl da Yoruyor İnsanı, Korkağın Türküsü, ve niceleri...

Sancılı... Sancılı... nasıl bir şeydi!..

Roman konusundaki ezberlerimizi bozan bir dil, iğne oyası. Demek Almanya'nın romanı böyle de yazılmış. Demek göç böyle de görülürmüş. Demek "göçmen işçi edebiyatı"nın tuzağına düşmeden,

estetik kaygılar öne çıkarılarak da Almanya'da roman yazılabilmemiş. Sancılı... Sancılı...'yı okuduğumda uzun uzun düşündüğümü, romana dair bildiklerimi gözden geçirdiğimi anımsıyorum.

Tosuner'in bir de kısa süren bir yayınevi serüveni vardır. Kısa süren, diyorum ama kuşkusuz onun için uzundu. Her işini kendi yaptığı bir yayınevi... Derinlik Yayınları özenli, kimlikli, küçücük, şirin bir yayıneviydi. Küçücük dediğime bakmayın, nice yazarı okurla buluşturdu.

Tosuner'in kitapları deyince yine yıllar öncesine gidiyorum Notlarına bakıyorum. Çılgınsı'yı elime aldığımda, okuduğumda şöyle düşünmüşüm: "bDaha ilk öykülerinde başlamıştı soyunmaya, Necati. Çıplaklığında, nice çıplaklıklarımızı gösteriyordu. "Çılgınsı", deve donuna girmeydi, içinde yaşamak zorunda kaldığı çölü ve çöl susuzluğunu nasıl anlatırdı? Ve nasıl "... Üstelemedim, üzöncü okşadım hafifçe" diyebilirdi.

Necati Tosuner'in (Çılgın'ın) Çılgınsı adını verdiği öykü kitabı, boyutlarını bilmediğimiz bir karanlıkta bir ateşböceği, kır çiçeklerinin içinde bir hüznü ışık...

Eğilir bir kız çocuğu; okşar, sever şöyle bir ateşböceğini, incitmeden.

Sonra bir bakıyoruz yıllar geçmiş, kitaplar çoğalmış. Günlerden bir gün postadan Yakamoz Avına Çıkmak çıkmış gelmiş. Hemen okuyorum. Kitabın bittiğine üzölür gibiyim. Okuduğum az gelmiş gibi... Sanki, hani bir ışık yanmış da sonra sönmüştü, ağan bir yıldız, bir mektup Necati'den, öyle...

Tosuner'in öykülerini, romanlarını okurken, hep yeniden yazmışımdır, çoğaltmışımdır, onun resimlerine yeni resimler, şiirlerine şiirler eklemişimdir elimden geldiğince. Tosuner, okurunu yeni açılımlara, yorumlara özgür bırakır.

Kasırganın Gözü'nü hayranlıkla okuduğumu anımsıyorum. Bir edebiyat metninin öyle, alabildiğine yoğun olması beni heyecanlandırmış, imrendirmişti.

Sonra gelsin o üçlemenin ikinci kitabı: "Susmak Nasıl da Yoruyor İnsanı". Okuyunca üzerine yazmayı denemişim, Tosuner'den birçok sözcüğü ödünç alarak onun dilini konuşmaya çalışarak:

Semih Gümüş'ün, Notos'ta birkaç yıl önce yaptığı derinlikli röportajda, Tosuner'in dilde yoğunluk üzerine söylediklerini çok önemli buluyorum. Özellikle yazmaya yeni başlamış, kendi dilini arayan genç yazarlar için de yararlı olacağını düşündüğümünden o bölümü buraya almadan edemiyorum:

"... Necati Tosuner, Türkçeyi son kertede kıskançlıkla koruyan bir yazar olarak biliniyor. Bir de bütün yazdıklarının çok indirgenmiş bir dili var. Uzatma yok, fazlalık yok, ne anlatılacaksa en az sözle anlatmak var. Peki, tam istediğiniz gibi bir dil kurduğunuzunu düşünüyor musunuz?

Demir bir bilinçten söz ettim, zorunlu hareketler, dil. Bu gerçekte her yazar için geçerli. Kendi yazdıklarını güç beğenirlik, kendini sürekli bir denetleme altında tutmak oluyor. "Ben yazdım, oldu!" anlayışından sakınma, bende yerleşti, alışkanlığı da geçen bir "kendiliğinden öyle" duruma dönüştü. Yazarken kalem nereye gidiyorsa bırak gitsin! Çağrışımların bizi ulaştırdığı yerden ille de hoşnut kalmamız gerekmez. Biraz kaygı duyabilirsek orayı yeniden yazma isteği için yeterli olabilir. Hepimiz aynı sözlük ve aynı dil kurallarıyla yaşıyoruz. Yazarın dili, onun özel dilidir. Yazar olmak anlatacak bir şey taşımaktır. Yazarın onu anlatacak bir dil kurması, anlatılanı farklı kılar. Değeri, tek olmasıdır. Tek olmazsa, kalıcı olması da söz konusu değildir. Hiç değilse "Nasıl söylenebilir?" sorusuna yanıt olabilecek üç roman yazdım işte!.."